

माघ गणेशजयंती - श्रीविनायक जन्मोत्सव!

श्रीगणेश जन्मोत्सव म्हटले की आपणास एकच कथा ज्ञात असते. देवी पार्वतीने अंगावरील मळ उतरवला इ. मग जन्म भाद्रपदाचा असो की माघाचा असो की जेष्ठाचा आपण सगळे हीच कथा सांगतो , ऐकतो. मात्र वास्तव हे आहे की ही कथा आहे कार्तिक शुद्ध चतुर्थीची त्या दिवशी श्रीगणेशांचा उमांगमलज नामक अवतार झाला आहे. सर्वज्ञात कथा या अवताराची आहे.

माघ शुद्ध चतुर्थीचा अवतार हा कश्यप अदिती गृहीचा श्रीविनायक अवतार आहे. त्याची कथा श्रीमुद्गल पुराणान्तरी तथा श्रीगणेश पुराणान्तरी वर्णित आहे.

श्रीमुद्गल पुराणानुसार गौड प्रांतात तर श्रीगणेश पुराणात अंगदेशात या कथेचा आरंभ वर्णिला आहे. स्थळ जरी वेगळे असले तरी व्यक्ती एकच आहे 'रुद्रकेतू!' मुद्गल पुराण म्हणते तो राक्षस होता तर गणेश पुराण म्हणते ब्राम्हण होता. आता हा मेळ कसा घालायचा? तर जन्माने भलेही ब्राम्हण होता पण वृत्तीने राक्षस होता असाच त्याचा भावार्थ.

त्याची धर्मपत्नी होती देवी शारदा. अत्यंतिक साध्वी अशा या राणीपासून रुद्रकेतूस जुळे अपत्य झाले. बापाने परम आनंदाने त्यांचे नामकरण केले पण त्या नावातच त्याची आणि पुढे मुलांच्याही विकृतीचे अधोरेखांकन झाले मुलांची नावे ठेवली 'देवांतक - नरांतक'.

देवत्वाला नाकारणारा, संपविणारा, त्यासाठी प्रयास करणारा तो देवांतक तथा मानवियतेचा विनाशक तो नरांतक आता बापानेच ही नावे ठेवल्यावर मुले काय वेगळे चांगुलपण दाखविणार?

मुलांनी बालपणीच उग्र तपस्या केली. श्रीभोलेनाथ शंकरांना प्रसन्न करुन घेतले. राक्षसांची पहिली मागणी असते मृत्यू नसावा. असे वाटणेच राक्षसी आहे. तसे वरदान मिळतच नसते. मग वर मागितला श्री ब्रह्मदेव निर्मित कशानेही मृत्यू नसावा. श्री शिवांनी तथास्तु म्हटले. राक्षसांना वाटले आता आपण अमर झालो. मग त्यांच्यातील 'राक्षस' जागे झाले आणि 'स्त्रीमांस मदिरासक्त:!' या मार्गाने उच्छाद सुरु झाला. स्वर्ग, मृत्यू, पाताळ सर्वत्र केवळ आणि केवळ या उभयतांचाच ध्वज फडकू लागला.

देवता वनवासी झाल्या. सगळ्यांच्या दुःखाने आणखी दुःखी झालेली व्यक्ती म्हणजे देवमाता अदिती. मुलांच्या या हालअपेष्टा तिला पहावत नव्हत्या. ती उद्विग्न मनाने श्री कश्यपांच्या समोर जाऊन पोहचली.

देवी अदितीच्या या आगमनाने श्री कश्यप अतिप्रसन्न झाले. तिची मागणी दोन स्तरावरील होती. एक तर पूर्वपुत्रांच्या व्यथांचे निराकरण हवे होते. पण दुसरी बाजू अधिक दिव्य होती. ती म्हणाली आजवर माझ्या उदरी सगळ्या देवता आल्या. पण परब्रह्म परमात्मा स्वानंदनाथ श्रीगणेश माझ्या घरी बाललीला कसे करतील?

श्रीकश्यप म्हणाले देवी! तपाचरणाला पर्याय नाही. मनीषा जितकी विशाल साधना तितकीच भव्य लागेल की नाही? श्रीगणेशांना प्रसन्न करण्यासाठी त्यांच्याशिवाय दुसरा कोण सहाय्यक ठरणार? तू गणेशोपासनाच करावी.

श्रीकश्यपांकडून उपासनाविधी व मंत्र प्राप्त करून देवी अदिती गहनारण्यात शिरली. अगाध तपातच रत झाली. फलरूपात भगवान स्वानंदनाथ प्रगट झाले आणि बाललीलांचे देवदुर्लभ भाग्य देवी अदितीस लाभले.

देवता वनवासी ठरल्या होत्या. त्यांनीही या संकट निवारणार्थ श्रीगणेशोपासनेचा मार्ग अनुसरला. या सगळ्यांसमोर ही भगवान प्रगटले. दशभुज, सिंहारूढ, सिद्धीबुद्धी समन्वित होते. त्यांनी देवतांना आशीर्वचन दिले लवकरच आम्ही श्रीअदितीच्या घरी विनायक रूपात अवतीर्ण होऊ. देवांतक नरांतक वध करून भूभार हरण करू. सगळ्यांच्या आनंदाला पारावार उरला नाही.

आता सगळेच त्या शुभदिनाची आर्तपणे वाट पाहू लागले. माघ शुद्ध चतुर्थीला, मंगळवारी दुपारी बारा वाजता, मध्यान्ह समयी भगवान विनायक रूपात प्रगट झाले. सगळ्यांपेक्षा उत्कट असल्याने या अवतारास 'महोत्कट' असे नामकरण करण्यात आले.

श्रीविनायक अवताराच्या अनेकानेक कथा दोन्ही पुराणात वर्णित आहेत.

श्री महोत्कटांच्या उपनयन संस्काराच्या वेळी सगळ्या देवतांनी त्यांना शस्त्रात्रेच दिली. कोणी म्हणेल मुंजीत हत्यारे कशाला? तर उपनयनाचा हा ही एक भाव आहे की मी हून कोणावर आक्रमण करणार नाही. पण कोणी अंगावर आलाच तर मारही खाणार नाही.

विनायक अवतारात श्रीगणेशांनी गंधर्व गर्वहरण, धुम्राध्नवध, भृशुंडी कथेच्या आधारे भक्तिमार्गाचे निरूपण, शुक्ल विद्रुमा कथेतून साधकाची जीवनशैली, देवी सिद्धीबुद्धी च्या नारी सैन्याचा प्रथम प्रयोग, देवांतक नरांतक विनाश लीला अशा अनेक लीला केल्या आहेत. त्या सगळ्या अफाट विवेचनाचा विषय असल्याने मुळातूनच पहाव्यात.

या विनायक अवताराची प्रगटीकरण कथा ही आजची कथा आहे. माघ शुद्ध चतुर्थी ही विनायक जयंती आहे. या अवताराचे वैभव हेकी हा कश्यप अदिती आश्रमात झाला असल्याने हा पृथ्वी वरील अवतार आहे. ही भूलोकाची गणेश जन्म चतुर्थी आहे.

जय गजानन !

जय विनायक!

जय गणेश!